

Folkhälsopolicy för Uppsala län

Syftet med en gemensam folkhälsopolicy i Uppsala län är att ge kommuner, landsting, regionförbund och länets övriga aktörer gemensamma utgångspunkter och förutsättningar för att kraftfullt verka för en hållbar utveckling och en god hälsa i hela befolkningen.

Ett län med många möjligheter och tillgångar

Uppsala läns invånare har tillgång till stora rekreatiomsområden i form av skog och mark och en lång, tillgänglig kuststräcka. Ett brett utbud av kultur och föreningsliv ger invånarna möjlighet till såväl social samvaro som aktiviteter. Ur ett folkhälso-perspektiv är det viktigt att dessa strövområden och aktiviteter är tillgängliga för alla.

Uppsala län ligger mitt i en utvecklingsregion med god ekonomisk och befolkningsmässig tillväxt. De två universiteten och universitetssjukhuset gör länet till ett betydelsefullt kunskapscentrum och erbjuder många arbetstillfällen.

Båda sjukhusen i länet är anslutna till det nationella nätverket "Hälsofrämjande sjukhus och vårdorganisationer". Nätverket verkar för att den traditionella hälso- och sjukvården utvecklas genom att integrera hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser och metoder. Att se folkhälsoarbetet som en självklar del i det dagliga arbetet är en styrka inom alla verksamheter, såväl offentliga som privata och ideella.

De allra flesta mår bra men utmaningar finns

Generellt sett är utbildningsnivån hög i Uppsala län och detta påverkar i sin tur hälsoläget positivt. En stor utmaning ligger i att utjämna de skillnader i invånarnas hälsa som finns inom och mellan länets kommuner.

Vi, liksom Sverige i övrigt, står inför en demografisk utmaning med en ökande andel äldre. Sedan början av 2000-talet har den psykiska hälsan förbättrats något i de flesta åldersgrupper men är fortfarande oroande, särskilt bland unga kvinnor och äldre. I Uppsala län har vi en förhållandevis låg andel överviktiga och feta men andelen med fetma har ökat. Ökningen av övervikt och fetma, i synnerhet bland barn, unga och män, samt riskkonsumtion av alkohol bland unga är utmaningar i länet.

Att barn och ungdomar lyckas bra i skolan och att "nya svenskar" får tillgång till arbetsmarknaden är andra utmaningar som har betydelse för länets utveckling. Inflyttningen från andra länder innebär en mångfald med många värden att ta tillvara men också en risk för utanförskap.

För att tillgodose behoven av trygghet, fysisk aktivitet och tillgång till grönområden och för att motverka segregation ställs nya krav på samhällsplaneringen. Såväl bebyggelse som infrastruktur och kollektivtrafik behöver successivt anpassas, både ur ett folkhälso- och miljöperspektiv, med förbättrad tillgänglighet för alla och ett ökat trygghets- och säkerhetstänkande.

En god folkhälsa för ett hållbart län

Folkhälsoinsatser bör ses i ett regionalt utvecklingsperspektiv - att befolkningen har god hälsa är en grund för positiv utveckling och tillväxt i länet, likväl som tillväxt och utveckling gynnar hälsan. I länets regionala utvecklingsprogram, "Uppländsk drivkraft", lyfts vikten av en långsiktigt hållbar utveckling, som i sin tur förutsätter att invånarna i länet mår bra.

Hållbar utveckling beskrivs i tre dimensioner - social, ekologisk och ekonomisk. Att arbeta för en god hälsa hos befolkningen är en viktig del i den sociala dimensionen av hållbar utveckling men ingår även i de andra två dimensionerna.

Faktorer som påverkar hälsan

Människors hälsa påverkas av många olika omständigheter, allt från närliggande individuella faktorer till olika samhällsfaktorer. Folkhälsoinsatser behövs på olika nivåer och i flera delar av samhället, samverkan är en grundförutsättning. Det är ett strategiskt val, såväl på nationell nivå som i vårt län, att utgå från de faktorer och omständigheter som påverkar hälsan - hälsans bestämningsfaktorer - i stället för sjukdom och hälsoproblem.

Fyra strategier med det nationella folkhälsomålet som grund

Sverige har sedan år 2003 en nationell folkhälsopolitik som tar sin utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer. Därmed omfattar folkhälsoarbetet de allra flesta verksamhets- och politikområdena. I Uppsala län utgår det gemensamma folkhälsoarbetet från det nationella folkhälsomålet - Att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen - dess tillhörande elva målområden samt intentionerna i "En förnyad folkhälsopolitik" (prop. 2007/08:110) där särskilt insatser för barn, unga och äldre lyfts fram.

För Uppsala län har det nationella folkhälsomålet samt tillhörande elva målområden omformulerats till en vision, "God hälsa för alla i Uppsala län" samt tre strategier. De nationella s k strukturella målområdena som anger förutsättningar sammanfattas under strategin "Goda livsvillkor", "Hälsofrämjande hälso- och sjukvård" utgör en egen strategi och målområdena som berör levnadsvanor bildar strategin "Hälsosamma levnadsvanor". Psykiskt välbefinnande har lagts till som en fjärde strategi för Uppsala län.

Alla invånare i länet, oavsett ålder, kön, socioekonomisk tillhörighet, etnisk eller kulturell bakgrund, sexuell läggning eller funktionsnedsättning ska erbjudas möjligheter att leva ett hälsosamt liv.

Nationella målområden:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala villkor
3. Barn och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter

6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Tobak, alkohol, doping och spel

Strategier för Uppsala län:

1 Goda livsvillkor

2 Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

3 Hälsosamma levnadsvanor

4 Psykiskt välbefinnande

Vision: God hälsa för alla i Uppsala län

Med utgångspunkt från behov och förutsättningar konkretiseras strategierna lokalt och regionalt för att utgöra uppföljningsbara mål.

Strategi 1: Goda livsvillkor

Goda livsvillkor innebär att alla barn ska växa upp under trygga förhållanden i enlighet med FN:s barnkonvention. En god hälsa är en mänsklig rättighet. Alla människor ska uppleva att de har inflytande över sina liv och att de ingår i en social gemenskap. Goda livsvillkor innefattar också en trygg ekonomisk situation, goda möjligheter till utbildning, sysselsättning och bra arbetsmiljö. Grundläggande är också en god miljö och en hälsosam samhällsplanering.

Regionalt inriktningsmål: Länets invånare har bästa möjliga förutsättningar för ett gott liv.

Exempel på insatser från kommuner, landsting och övriga aktörer:

- Att erbjuda stöd till föräldrar under barnets hela uppväxt.
- Att erbjuda en trygg förskola och skola anpassad till barn och ungdomars olika förutsättningar och behov.
- Att öka människors egenmakt och deltagande i samhällslivet.
- Att utveckla en samhällsplanering som tar hänsyn till faktorer som har betydelse för människors hälsa och trygghet.
- Att erbjuda arbete och sysselsättning oavsett ålder, kön och etnisk/kulturell bakgrund.
- Att utveckla arbetsplatser som är hälsofrämjande.
- Att ge förutsättningar för ett hälsosamt åldrande.

Strategi 2: En hälsofrämjande hälso- och sjukvård

En hälsofrämjande hälso- och sjukvård innebär att hälsofrämjande och förebyggande aspekter systematiskt arbetas in i patient- och anhörigkontakter och att dessa grupper ges möjligheter att själva ta makten över sin situation.

Regionalt inriktningsmål: Ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv genomsyrar all hälso- och sjukvård oavsett huvudman och driftsform.

Exempel på insatser från kommuner, landsting och övriga aktörer:

- Att utgå från och stärka det friska hos alla individer och patienter.
- Att utveckla hälso- och sjukvårdspersonalens förmåga till det goda samtalet.
- Att i de enskilda patientkontakterna informera och samtala om levnadsvanornas betydelse.
- Att öka användningen av tillgängliga evidensbaserade förebyggande metoder.
- Att använda hälsorelaterad livskvalitet* som ett mått på hälso- och sjukvårdens insatser.

**mått på hälsoeffekter av insatser ur individens perspektiv.*

Strategi 3: Hälsosamma levnadsvanor

Människors livsvillkor, levnadsvanor och hälsa hänger ihop och påverkas av varandra. Med hälsosamma levnadsvanor menas en fysiskt aktiv livsstil, hälsosamma matvanor, sexuell hälsa, att avstå från tobak, narkotika och dopning samt ansvarsfull hantering av alkohol och spel. Att odla sina intressen t ex i form av att delta i kulturevenemang och att ha en aktiv fritid påverkar också hälsan positivt.

Regionalt inriktningsmål: Länets invånare har förutsättningar och tar ansvar för att leva hälsosamt.

Exempel på insatser från kommuner, landsting och övriga aktörer:

- Att ge alla förutsättningar till en aktiv livsstil och öka den fysiska aktiviteten.
- Att erbjuda ett tilltalande och hälsosamt utbud av mat inom all kommunal- och landstingsverksamhet.
- Att minska smittspridning av sexuellt överförbara sjukdomar.
- Att understödja ett drogfritt liv.
- Att erbjuda möjligheter till kultur och fritidsaktiviteter för alla åldrar.
- Att erbjuda invånarna lättillgänglig och saklig information om goda levnadsvanor.

Strategi 4: Psykiskt välbefinnande

Ett gott psykiskt välbefinnande är en förutsättning för ett fungerande vardagsliv, god livskvalitet och balans i livet. En god psykisk hälsa innebär t ex frånvaro av stress, oro, ångest, nedstämdhet och sömnsvårigheter. Psykisk hälsa, livsvillkor och levnadsvanor påverkas ömsesidigt av varandra.

Regionalt inriktningsmål: Länets invånare har bästa möjliga förutsättningar för en god psykisk hälsa.

Exempel på insatser från kommuner, landsting och övriga aktörer:

- Att sprida kunskap om effektiva metoder för att stärka psykisk hälsa framförallt hos barn, ungdomar och äldre.
- Att särskilt fokusera på att förbättra unga kvinnors psykiska hälsa.
- Att utveckla stödet vid lindrig psykisk ohälsa (stress, oro, nedstämdhet, sömnsvårigheter etc.).

Fem nycklar till ett framgångsrikt folkhälsoarbete i länet

Samverkan – ett måste

Många olika faktorer och verksamheter påverkar invånarnas hälsa. För ett effektivt folkhälsoarbete krävs tvärssektoriell samverkan och samordning inom och mellan regionförbundet, landstinget, länsstyrelsen och länets kommuner, men också med ideella organisationer och andra samhällsaktörer. Detta gäller såväl verksamhetsmässigt som politiskt.

Folkhälsoperspektiv i styr- och verksamhetsprocesser

En grundförutsättning är att ett folkhälsoperspektiv integreras i styrmodeller och styrdokument. Varje huvudman ansvarar för att folkhälsoaspekter finns i styrnings-, lednings- och uppföljningsfunktioner på alla nivåer.

Engagemang och mandat

Politisk nivå - Ett effektivt folkhälsoarbete förutsätter politiskt engagemang och tydlig styrning och uppföljning i nämnder och styrelser.

Ledning - Ett tydligt chefsansvar på alla nivåer med målformulering och mandat är avgörande för att insatserna ska spridas i organisationen.

Medarbetare - Medarbetarna behöver ha insikt i organisationens mål för folkhälsoarbetet och ett tydligt mandat att arbeta folkhälsoinriktat för att insatserna ska spridas till befolkningen.

Kunskap och kompetensutveckling

Kunskap om vilka faktorer som påverkar hälsan är nödvändig för att utveckla insatser för befolkningens hälsa. Möjlighet till kompetensutveckling ska därför erbjudas aktörer i länet. Det folkhälsoarbete som bedrivs i länet ska vara kunskapsbaserat.

Utvärdering och uppföljning

Utvärdering och uppföljning av folkhälsoinsatser genomförs lokalt med utgångspunkt från lokala förutsättningar och uppsatta mål. Detta kan t ex göras i en utvecklad samverkan med universiteten.

Vem gör vad i folkhälsoarbetet?

Kommunerna har ansvar för många verksamhetsområden som är avgörande för folkhälsan, t ex trafik- och samhällsplanering, utbildning, vård och omsorg. Kommunernas verksamheter har en bred kontaktyta mot invånarna.

Landstinget svarar för att hälso- och sjukvården är hälsoinriktad och bidrar till en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Landstingets samhällsmedicinska enhet ansvarar för den epidemiologiska bevakningen i länet och arbetar för att det hälsoinriktade perspektivet och metoderna genomförs hälso- och sjukvården.

Regionförbundet har ansvaret för det strategiska övergripande folkhälsoarbetet, samordning av insatser och att föra in ett folkhälsoperspektiv i det regionala utvecklingsarbetet. Regionförbundet ska ge stöd till det lokala folkhälsoarbetet, bl.a. genom att erbjuda mötesplatser, kunskap och omvärldsbevakning.

Länsstyrelsen är en statlig aktör som har ett uppdrag att samordna arbetet med hållbar utveckling i länet. Länsstyrelsen utövar tillsyn över en rad verksamheter och ansvarar bl.a. för den regionala samordningen av det alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksförebyggande arbetet.

Övriga viktiga aktörer i länet är universitet, myndigheter, näringsliv och andra organisationer som utifrån sina speciella förutsättningar har betydelse i folkhälsoarbetet.

Uppföljning och revidering av folkhälsopolicyn

Regionförbundet ansvarar för att följa folkhälsoarbetet i länet med utgångspunkt från policyns intentioner. Uppföljningen av policyn fokuseras på hur de fem nycklarna enligt ovan utvecklas och används samt i vilken utsträckning man tar hänsyn till de fyra strategierna i planeringen. För att följa utvecklingen i länet kommer en sammanställning av uppföljning och indikatorer att göras av Regionförbundet och presenteras för landstinget och kommunerna årligen. Resultatet rapporteras även till förbundsstyrelsen årligen.

Revidering

Folkhälsopolicyn har inget slutdatum, Regionförbundet initierar en översyn av policyns aktualitet i början av varje mandatperiod.

§ 53

Dnr Ks 2009.222

Folkhälsopolicy för Uppsala län

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag

att Tierps kommun ansluter sig till den av Regionförbundet antagna folkhälso-
policyn för Uppsala län.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har § 96/2009 behandlat ärendet.

Folkhälsopolicyn för Uppsala län har genomgått en omfattande revidering under
2008. Många aktörer har deltagit i arbetet som letts av Regionförbundet i Uppsala
län. Policyn antogs av förbundsfullmäktige den 18 december 2008.

I Uppsala län har Regionförbundet ansvaret för det strategiska övergripande folk-
hälsoarbetet, samordningen av insatser och att föra in ett folkhälsoperspektiv i det
regionala utvecklingsarbetet. På så sätt är folkhälsopolicyn även sammanlänkad
med Uppländsk drivkraft – länets regionala utvecklingsprogram.

I förbundsfullmäktiges beslut ingick även att ett metodutvecklingsarbete för sam-
verkan ska inledas inom områdena föräldrastöd, fallskadeprevention samt alkohol
och droger för att konkretisera arbetet.

Regionförbundets förhoppning är att många i länet nu kommer att samverka för att
uppnå policyns vision ”En god hälsa för alla i Uppsala län”.

Yrkande

Gunnar Larsson (FP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Delges

Regionförbundet Uppsala län

Ordf sign

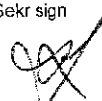
Justerandes sign

Vidi sign

Sekr sign

Utdragsbestyrkande